

pel lloc que ocupen en el text (funció demarcativa), i els que els corresponen segons la seva naturalesa (funció distintiva).

El tercer apartat d'aquest capítol, dedicat a les convencions, fa referència als usos principals dels signes de puntuació (coma, punt i coma, punt, dos punts, punts suspensius, parèntesis, guió, cometes i barra inclinada). El tractament de les recomanacions és molt pràctic i didàctic: al costat de cada ús i funció, hi ha exemples suficients per guiar les persones que han de redactar textos administratius.

Al final d'aquest capítol, trobem la llista de càrrecs que reben tractament protocol·lari, tant amb la forma desenvolupada com abreujada. La llista recull un primer apartat dedicat als càrrecs polítics i civils; un segon, als acadèmics, i un tercer, a d'altres càrrecs.

Com podem veure, doncs, és una obra molt completa, feta amb rigor, que segueix les recomanacions i els criteris de la Comissió Assessora de

Llenguatge Administratiu de la Direcció General de Política Lingüística, i que, de ben segur, serà molt útil tant per a les persones que vulguin conèixer les principals característiques del llenguatge administratiu català com per a les persones que en un moment donat tinguin un dubte i necessitin fer una consulta concreta o que desitgin obtenir el *Certificat de coneixements de llenguatge administratiu* de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Per acabar, cal remarcar que ha estat reconfortant constatar que, al llarg de tot el *Manual*, els autors han predicat amb l'exemple, és a dir, l'han redactat seguint les seves pròpies recomanacions. El text, doncs, és clar, precís, coherent, lògic, molt àgil i didàctic. Permeteu-nos, doncs, que felicitem Núria Altés i Xavier Pejó per la publicació d'aquest *Manual*.

Marta XIRINACHS
Sever SALVADOR

BADIA I CAPDEVILA, Ignasi, *Diccionari de les llengües d'Europa*, Enciclopèdia Catalana, col·lecció Diccionaris Temàtics, Barcelona, 2002, 286 pàgines.

Encara estem patint les conseqüències del flagell de la ideologia babèlica, que concebia la diversitat lingüística que mostra aquesta excel·lent obra com una nosa o un en-

trebanc que calia superar. La de les llengües ha estat l'única riquesa cultural humana sota sospita si més no des dels temps de la Revolució francesa, en què en nom de la «univer-

salitat de la llengua francesa» es condemnaven les altres llengües parlades a França com a antirevolucionàries, salvatges o patuesos sense cultura. Malgrat aquestes tendències imperialistes que han assajat de robotitzar els parlants de llengües petites o mitjanes sense estat propi per convertir-los en nous parlants de les llengües d'estat, actualment a Europa s'hi parlen encara més de seixanta llengües, però moltes en situació precària o en perill de desaparició històricament imminent. De fet, l'europea és en realitat una diversitat lingüística més aviat petita si ho comparem amb les sis mil llengües que es parlen arreu del món al començament del segle XXI. Una diversitat idiomàtica que tanmateix mereix un respecte i una promoció que avui encara no té. Isidor Marí i Miquel Strubell afirmen en el breu pròleg que encapçala l'obra que «assistim a un interès mundial per la diversitat lingüística», un interès que ja havia detectat el pedagog Delfí Dalmau, en temps de l'aparició de la UNESCO i que els darrers anys es comença a concretar en congressos internacionals i en projectes com ara la Declaració universal de drets lingüístics, proclamada a Barcelona el 1996 o la Declaració universal de la UNESCO sobre diversitat cultural del 2001. Ara bé, hi podem confiar gaire en els organismes internacionals? Si més no en aquest tema haurem de fer el possible per tal que la política lingüística de la

Unió Europea sigui més igualitària, però sobretot dissenyant i aplicant, per si de cas, una política lingüística catalana amb cara i ulls en la línia de la sobirania sociolingüística que no hagi de refiar-se gaire d'allò que ens vindrà del cel europeu.

Estem d'acord que l'aparició del *Diccionari de les llengües d'Europa* —publicat en la mateixa col·lecció que el *Diccionari de sociolingüística* (2001)— va en la mateixa direcció que el corrent universal que va començar a alçar el cap el 1954 amb un document sobre l'ús de les llengües «vernacles» a l'ensenyament. I que entre els precedent catalans recents hi ha l'*Euromosaic*, però també el llibre d'Àngela Cotano, *Les llengües minoritzades d'Europa* (2000). I si anem més enrere trobem *Les cultures minoritàries europees* (1963), de Jordi Ventura, dues obres que correspondria haver esmentat en la introducció. De justícia és no ignorar els precedents.

Hauria estat interessant la inclusió de mapes parcials, un fet que hauria encarit el producte però que l'hauria enriquit sens dubte, com l'enriqueix l'excel·lent mapa de l'Europa de les llengües repetit al principi i al final del llibre. Potser seria una bona idea plantejar-se en una futura nova edició la inclusió d'aquests mapes locals.

Si comencem a extreure conclusions de les informacions que ens forneix aquest diccionari, veurem tot d'una que el 60 % de les llen-

gües parlades a Europa no són llengües normalitzades. Com diu l'autor a la introducció, les pàgines del diccionari estan farcides d'informació sobre expulsions, deportacions, exterminis, prohibicions o imposicions o menyspreus que han hagut de patir les comunitats lingüístiques d'arreu d'Europa al llarg de la història. Ignasi Badia classifica els estats europeus segons la realitat sociolingüística i la política lingüística que exerceixen i proposa sis variants: estats en què la primera llengua de tota la població autòctona és la mateixa i l'única oficial: el cas d'Islàndia; estats amb una sola llengua oficial que no reconeixen els altres idiomes parlats en el seu territori, per exemple, França; estats amb una sol llengua oficial que atorguen un cert reconeixement als altres idiomes: el Regne Unit, Alemanya i d'altres; estats amb una sola llengua oficial que, en algunes zones comparteixen l'oficialitat amb altres idiomes, l'exemple d'Espanya, Croàcia, Itàlia, etc; estats amb més d'una llengua oficial en tot el territori: Finlàndia, Irlanda i pocs més, i encara una sisena possibilitat, els estats amb més d'una llengua oficial, cadascuna de les quals ho és només en una part del territori, només Bèlgica i Suïssa.

El *Diccionari de les llengües d'Europa* conté 370 entrades sobre les famílies lingüístiques, les llengües i els principals dialectes i les varietats europees parlades actualment (no

inclou, encertadament, les llengües mortes), amb articles molt interessants que inclouen el nom de la llengua en la forma usual catalana, la classificació de la llengua per família, branca i grup a què pertany, l'alfabet emprat i les lletres especials o signes que s'afegeixen, el nombre aproximat de parlants seguint el criteri dels qui la tenen com a primera llengua, el domini lingüístic o territori que ocupa, el nom autòcton de la llengua, els sinònims possibles del nom principal de la llengua, la història sociolingüística de cada llengua, el tractament legal que rep en els diferents estats on es parla, els dialectes que la componen, el procés d'estandardització que ha seguit i alguns trets gramaticals com a exemple. En la darrera part inclou un text de mostra de la llengua en qüestió amb una traducció catalana. Hi ha tres apèndixs, el que ja hem esmentat dels estats d'Europa amb les llengües que s'hi parlen i el seu estatus lingüístic; un segon sobre la classificació en forma d'arbre de les llengües, i un tercer amb la forma bàsica dels quatre alfabetos (llatí, ciríl·lic, grec i hebraic) usats avui per escriure aquestes llengües.

El diccionari ens mostra les informacions sobre cada llengua o varietat de manera sintètica però completa, podem descobrir-hi, per exemple, la diferència entre l'escoçès —conjunt de parlars germànics que no gaudeix de cap reconeixement legal— i el gaèlic escoçès

—llengua que gaudeix d'una certa promoció—, entre l'eslovac, llengua semblant al txec, i l'eslovè, més semblant al serbocroat però amb trets comuns amb l'eslovac, com podem comprovar en la transcripció que es fa d'ambdues llengües. Ens assabentem dels interessants problemes interdialectals de l'estonià; de la riquesa dialectal de l'italià; que el luxemburguès és el nom d'un conjunt de parlars altalemans inferiors occidentals, tot i que a Luxemburg és vist com una llengua independent; que la forma més adient de l'anomenat «asturià» és «lleonès» i no pas «bable», mot usat més aviat pels sectors castellanitzats i que no té res a veure amb el «leonès», nom d'un dels dialectes del bretó; que el galleg és una varietat del portuguès; que la forma principal del lapó és «sami» o que l'holandès és un dialecte del neerlandès, etc. Trobem encertat que l'autor no hagi barrejat les realitats lingüísti-

ques històriques seculars amb el tema de la immigració africana recent i les seves llengües, ja que hauria estat una opció caòtica i afavoridora del multiculturalisme creador de guetos inviables que impossibiliten el necessari procés d'integració i acolliment dels nous emigrants en les llengües de cada país, sense negar l'aportació que aquests poden fer a la llengua i la cultura receptores.

Es tracta, doncs, d'una obra rigorosa, ben redactada, necessària i realitzada des d'una perspectiva eco-idiomàtica que complementa la informació de les obres precedents que hem esmentat i que hauria de formar part de les biblioteques de la gent interessada en la realitat sociolingüística, les dels mitjans de comunicació i les biblioteques de tots els centres d'ensenyament.

Jordi SOLÉ I CAMARDONS

ALCARAZ VARÓ, Enrique y HUGHES, Brian, *El español jurídico*, Ed. Ariel Derecho, Barcelona, 2002, 352 pàg.

Se trata de una nueva obra de los mismos autores del conocido *Diccionario de términos jurídicos. Inglés-Español / Español-Inglés* y de otras muchas más.

Tras un prólogo, la obra tiene diez capítulos, más la bibliografía y un índice analítico. El propio pró-

logo ofrece un interés especial, pues analiza —sin llegar a conclusiones, en una actitud ciertamente prudente— el uso de las mayúsculas en los escritos jurídicos.

La obra está hecha por y para lingüistas, especialmente traductores e intérpretes, pero resulta de gran in-